

KARACADAĞ

DİYARBAKIR HALKEVİ DERGİSİ

İÇİNDEKİLER

19 Mayıs 1919

Unutulmaz Bir Yıl Dönümü

Sulh Bir hatıra oldu (Şiir)

Hava Şehitleri

Bir Haritam Vardı Benim (Şiir)

Küfür, Sigarave Çocuk

Vatan

Kırık ve Çıkıkların Sosyal Bakımdan

Ehemiyyeti

Arzu (şiir)

Yer Sarsılırken (Hikâye)

Muş'ta Kış

Bibliyografya

Dergiler Arasında

Evimiz Çalışma Planlarından

Günler (Şiir)

Halkevi Haberleri

Seyfi Alpan

Remzi Tong

Cahit Sıtkı Tarancı

Osman Ocak

Cahit Sıtkı Tarancı

Hüsrev Eldem

K. Baykal

Operatör Doçent Halit Ziya Konuralp

Calâl Güvenç

Ernst Erich Notth

Fikri Karagüzel

K. Baykal

N. Ü.

Celal Güvenç

.....

.....

.....

SAYI: 29

HAZİRAN

1940

CİLT : 3

DİYARBAKIR BASIMEVİ

Yazı Hey'eti

Salim Atalık — Seyfi Alban — Kâzım Baykal — Süheyl Beken
Hüsrev Eldem — Usman Eti — Osman Ocak — Kâzım Oral
Ömer Öner — Neşati Üster

MUHABİR AZA : Cavit Demiral (Lice) Münip Gültekin (Ergani)

Umumî Neşriyatı İdare eden Yazı İşleri Müdürü
AGÂH ARMAN

Abone Şartları : Yıllığı 100 Kuruş 6 Altı aylığı 50 Kuruş Fıatı 10 Kuruş.
Abone olmak isteyenler Diyarbakır Halkevi başkanlığına müracaat etmelidir.

KARACADAĞ

Diyarbakır Halkevi Tarafından ayda bir Çıkarılır

19 MAYIS 1919

Seyfi Alpan

30 Birinci teşrin 1918 Mondros mütarekesi memleketimizi baştan başa düşman istilasına açık bırakıyordu. Bu mütareke mucibince İtilâf devletleri İstanbulu işgal edebilecekleri gibi memleketin askerlik bakımından önemli (ehemmiyetli) bulacakları her hangi bir noktasını da istedikleri vakit işgal altına alabileceklerdi.

Ebedi Şef'imiz kurtarıcımız ve çok kıymetli Atamız Mustafa Kemal 19 Mayıs 1919 da Samsuna çıktı.

İşte bu gün İstiklâl ve hürriyet tarihimizin başlangıcı ve gençliğin bayramıdır.

19 Mayıs 1919 dünya Uluslarına (Milletlerine) insanlık dersi veren Türk Ulusunun yenilmez kudret ve kuvvetini bütün dünya ya ispat eden ve Türk ulusuna yeni bir devir açan bir gündür.

Bütün dünyayı ısıtan bir güneş olan Mustafa Kemal Türkün bağında bir seher yıldızı gibi 19 Mayıs 1919 da Samsunda doğdu.

İşte Türk âlemi 19 Mayıs 1919 günü Samsunda sönmeyiz güneşe kavuştu. O güneş Atatürk ideali idi.

Mustafa Kemal (Atatürk) memleketin bir rehberine muhtaç olduğu bu zamanda meydana çıkmış ve mağlup samılan Türk ulusuna (milletine) gideceği yolu göstermiş ve memleketi de düşman istilasından kurtarmağa başlamıştır.

Cumhuriyetin, Türk İnkilabının asil gençliği:

İşte 19 Mayıs böyle bir gündür.

Türk Gençliği: İstikbaliniz bu günde başladığı için 19 mayısta sizlere bayram yapılır.

Cumhuriyetimizin Aziz gençliği;

19 Mayıs akşamı Halkevinde yapılan toplantıda söylenmiştir.

Bu bayram günü spor ve beden-terbiyesi hevesini, gönlünü doldururken vicdan ve dimağını örten Atatürk ideali sönmeyen heyecan ve ateşiniz olsun. Ve Milli Şefimiz çok kıymetli Cumhur Reisimiz İsmet İnönü'nün şu çok güzel direktifleride rehberiniz olsun:

((Gençler istikbal için çalışkanlıkta, idealde, ahlâk ve karakterde Türkiyenin sağlam istikbalinin en inandırıcı delili olmak mevkiindedir.))

Atatürk 19 Mayıs 1919 da Samsuna çıktığı gün bütün ulusa şöyle seslendi:

(Her şeyimiz duruyor, cihan kuran şerefli maziyi düşünün. Toplanalım kurtaracağız, onlar gibi olacağız onlardan üstün olacağız.)

Damarlarındaki asil kan her şeye yeter.))

Bu yüce ses Türk Ulusunun ruhuna işledi.

Türk Ulusu çeliktenbir kütle halinde Mustafa Kemal'in bu Yüce sesine kalkarak toplandı, koştu ve damarlarındaki asil kan ile, yıpranmaz azim ve metanetle yapıcı ve yaratıcı ruhu ile kurtuldu ve onlar gibi oldu.

Bu gün üstünde hür ve mustakil olarak yaşadığımız bu aziz topraklarımız Ebedi Şefimiz Atatürk'ün bize, ölmez ve zeval bulmaz emanetidir ve yadigarıdır.

Atatürk'ten ayrılmamın acısı

bu gün kalplerimizde vatan muhabbetine istiklâl aşkına inkılâp etti.

Atatürk rahât uyu. İsmet İnönü'nün etrafında bir vücut gibi toplandık. Emanetin olan inkılâbımızı hızla yürütüyoruz.

İsmet İnönü, ferağatli hayatı, vatan uğrunda ölçülmez fedakârlıkları, azmi, basireti, Türk inkılabının her safhasındaki yapıcılık hizmetile ve kudretile ve büyük başarılarla, Türk Ulusunun Önderi, ahlak ve faziletile Türk Ulusunun bir örneğidir.

Tarihin büyük ulusları kuvvetli olan uluslardır.

Binaeneleyh bedeni faaliyet bir vazife, bir hak, bir çalışma, bir eğlence, bir okul olmalıdır. Spor bir ruhi enerji kaynağıdır.

Vatanın müdafaasında ve terakkisinde beden terbiyesi meselesi kültür meselesiyle aynı safhada bulunmaktadır. Türk Ulusu bu mukaddes günü tebci ederken aynı zamanda yapıcı ve yaratıcı ruhunu, asil kanını, çelik gibi sağlam vücudunu bütün dünyaya göstermiş oluyor.

Asil Türk gençliği; Bu mukaddes bayram günümüzü içten gelen büyük bir heyecanla, sevgi ve saygı ile kutlularken Cumhuriyetimizin banisi Ebedi Şefimiz Atatürk'ün manevî huzurunda hürmetle eğilir, Milli Şefimiz çok kıymetli Cumhur Reisimiz İsmet İnönü'ne derin hürmet saygı ve sevgilerimi arz ederim.

UNUTULMAZ BİR YIL DÖNÜMÜ

19 MAYIS 1919

Remzi Tong

Lise Beden Terbiyesi Öğretmeni

Yurdu kurtaran bugünkü huzuru veren Atatürk 21 yıl evvel bugün Samsuna ayak basmıştı. Yakın tarihimizde öyle günler vardır ki bunların yıl dönümleri oldukça öncesi ve sonrasını birbiriyle karşılaştırıp yurdumuzun bu günkü tamamlığının bize nasıl mal edile bilmiş olduğunu ancak bu eşsiz büyük eserin sahibine karşı borçluyuz.

Bu tarihi günlerin en başında 19 Mayıs 1919 tarihi vardır. Atatürk'ün Samsuna ayak bastığı gün, yeni Türkiye devletinin de temel taşı atılmıştır. İşte bugün milli birliğini meydana getirmiş bütün dünyanın saygısını kazanmış bir Türkiye Cumhuriyeti var. Atatürk'ümüz bu azametli eserinin ilk adımını işte 1919 yılında bu gün atmıştır. Ebedi Şef şerefimizi hürriyetimizi ve devletimizi sana borçluyuz; Bu şeref ve gururu ne biz, ne evlatlarımız hiç bir zaman paralamayız. İşte bugün senin adına and içiyoruz, 19 Mayıs bizim bayram ve and gün-

nümüzdür.

Yaşamın en karakteristik belliliği ve gözükmüşü harekettir.

Sağlık bilgisi bakımından hareketin değeri büyüktür. Küçükten tutun da genç, ihtiyar herkesin hareket etmesi bir ihtiyaçtır.

Uyku uyamak nasıl bir ihtiyaçsa bütün işletme kabiliyetleri olan varlıkları işletmek, çalıştırmak o kadar lüzumludur.

Ey Türk Genci:

Ebedi Şef'in yüksek emanetini taşıyabilmek için vücudun ve kafan birbirinden sağlam olması gerek. Vücut sağlamlığımızı, karakter selabetimizi, ruh ve kafa muvazenimizi tesis ve muhafaza etmekle Türk istikbalini hazırlamış olursun.

Nasıl okuyup yazma öğrenmeğe bilgili ve münevver olmağa kafamızı ilim ve fenle teçhize mecbursak vücütlerimizi de öylece sağlam ve kuvvetli yetiştirmek mecburiyetindeyiz. Çürük vücutlar

19 Mayıs gençlikbayramı günü cümhuriyet alanında söylenmiştir.

üstünde dolgun kafalar, bir milletin varlığını tutmağa kâfi gelmez. Tam insan kafası kadar koluda sağlam insandır.

Hastahlık bir fen adamı kendisine, cemiyetine, insanlığa kâfi derecede hizmet edemez, çünkü iyi çalışamaz, çok yaşyamaz; bunları yapmak istersen Beden terbiyesine ehemmiyet vermelisin.

Medeniyetin ön safında yürüyen cemiyetlere bakınız en büyük alimin, en büyük zengininin, en büyük mütefekkirin ve en büyük sanatkârın yetiştiği memleketler beden terbiyesine ve spora kıymet veren memleketlerdir. Beden Terbiyesi ferdi sağlam, gürbüz, kuvvetli ve mukavemetli yaparak millî müdafaa bakımından kudretini artırır. Böyle bir millet, neslin bakası itibarıyla kudretli bir millettir. Sağlam ve kuvvetli insan sıhath ve neşelidir. Memleketinin istikbalini Bayrağının şerefini

daha iyi korur.

Türksün kendini, aileni, yurdunu seviyorsan spor yapmağa vücuduna bakmağa mecbursun. Cumhuriyeti ve Türklüğü koruyacak kahramanlar çürük vücutlular değil çelik bedenlilerdir .

Yayın ok atabilmek için kurulması, mermerin heykel olmak için kesilip yontulması, ağacın meyva vermek için serpilip büyümesi ne ise bir milletin Beden terbiye ve sporla meşgul olması odur. Genç demek bedenini ihmal etmeyen demektir .

İnsan yaşına göre değil bedenini ihmal etmediği nisbette gençtir. Kadın, Erkek, genç, ihtiyar hepimiz yaşımıza göre spor yapalım. İstiklâl savaşında Başkumandan (ordular ilk hedefiniz Akdeniz ileri) emri kilometreler yutarak yıldırım hızı ile 9 günde Dumlupınar Akdeniz kıyılarına inen kahramanlar gibi olalım.

SULH BİR HATIRA OLDU

*Böylemi geleceğin Eylül ? Farkındamısın
Ne başka bir sonbahara verdik bahçemizi.
Neler savrulmadı, bilsen, yapraklardan evvel
Bu sefer ne oldise biz insanlara oldu.*

*Daha doymamıştık son yemişlerine yazın;
Kuşlar ve çiçeklerdi besleyen neşemizi;
Gün sakindi, gece yıldızlı ve hayat güzel;
Geçen yaz mevsimile sulh bir hatıra oldu.*

Cahit Sıtkı TARANCI

Varlıktan

HAVA ŞEHİTLERİ

Osman Ocak

15 Mayıs Hava şehitleri ihtifalı günüdür. Kıymetli vücutlarını ateş ve dumanlar arasından yerlere seren ve daha çok yükselen hava şehitlerimizin ölmez ruhlarını her yıl bu gün ihya ve tebci ediyoruz. Hep bilirizki ölüm, kaçılması imkânsız bir akibettir: Bunun en değerlileri yurda hizmet ederken tarihe sıçrayarak şehit olmaktadır. Şehitliğin en büyük rütbesini taşıyan ve havalarda feda olan varlıklardır. İnsaniyet, çok işliyen askerlik mefhumunda melekесinin genişlemesine satıl ifade eden toprağı ve suyu dar sayarak bir hacim aradı ve bunu ancak uçsuz, bucaksız göklerde buldu. Tarihin ispat edilmiş hakikatlarından biri ne kadar mütekâmil ve müterakki olursa olsunlar, milletleri devrilmez ve yıkılmaz bir abide şeklinde tutan askeri varlıklarına dayanışlarıdır.

Askerlik, beşeriyetin başlangıcında degenek, kalkan ve kılıçtan barut, kurşun vasıtalarına namolu büyüyerek top, tank ve muazzam Diritnotlara istihale etmiştir. Son devirde görüyoruz ki bunlarda zafer perisini elde etmeğe

kâfi gelememiş ve hava hakimiyetini de bunlarla beraber ve hatta bunların üstünde tanımıştır.

Ne hacet; Bu gün Avrupayı sarsan harpte en büyük rolü oynayan bu kanat değılmidir? Türkler kara ve deniz silahlarını her zaman en iyi şekillerde yapmayı kullanmayı bilmiş ve bunlarla cihan tarihine şeref ve fuhhat sahifeleri kayıt ettiren zaferler kazanmıştır. Her çeşit harp vasıtalarını bu kadar ehliyetle kullanan bir milletin hiç şüphe yokki hava kuvvetlerini de aynı bilgi ve üstünlükle başaracağına bu günkü ilerleyişlerimiz en şaşmaz ve yanılmaz delildir. En küçük şeyler bile uzun idmanlarla ve hususile fedakâr ve kahraman şehitlerin azmi, mesai ve mübarezesile meydana gelir. Bu gün için dünyanın en büyük işi olan Havaçılık ve tayyarecilik bu kanundan istisna edilemez. Huzurlarında daima hürmetle eğileceğimiz kahraman ve fedekâr şehitlerimiz bu yolun ve yalnız vatanın değıl fenninde birer fedaisi vasfile yükselmektedirler. Karada, suda ve havada emin, uyanık ve canfeda bekçile-

15 Mayıs tayyare şehitleri ihtifalinde söylenmiştir.

BİR HARİTAM VARDI BENİM

*Karalı ve denizli ve renk renk memleketli,
Mektep hatırası bir haritam vardı benim.
İnsanları şen, bacaları âsude tüter,
Ne güzel bir dünyam vardı, tanıyamaz oldum.
Karalı ve denizli ve renk renk memleketli.*

*Ağla gözüm ağla, haritamız kan içinde
Kabilin akıttığı kanmış, durdurulmazmış;
Dünyamıza karanlık bir vahdet getiriyor;
Cümlemize, cümlemize mihnet getiriyor.
Ağla gözüm ağla haritamız kan içinde.*

C. S. Tarancı

Varlıktan

ri bulunan bir milletin istikbali emniyeti ebedir. Bize her şeyimizi inkılaplarımızı veren, bizi milletler arası en ön safta tutan kahraman ordularımızdır. İçtimai ve iktisadi sahalardaki kalkınmamız refah ve saadetimizde ordumuzun bu fedakâr, ateşten yılmayan en fena şartlar altında havalardan geri kalmıyan ve bu uğurda en aziz ve kıymetli varlıklarını seve seve ve güle güle ifnadan çekinmeyen evlâtlarının celadet ve hamasetleri sayesinde. Milletimizin yurt uğrunda ölen şehitlere karşı her an biraz daha artan bir duygu ile hatıralarını tebcil etme-

yi şuuruna geçiren ve bunu bir seciye yapan yüksek alakasını her zaman minnet ve şükranla anmak bir borçtur. Bu ölenler için en büyük mükâfat ve seciye olmaya değer bir harekettir. ve milletin hatırasında ebedi yer tuttuklarını duyarak istirahatla yatabilirler. Millet ve yurt onlarla ıftihar edebilir. Vatanımıza yan gözle bakanları korkutan silahlarımızın satvetlerinden ziyade onların her birinin ikâyesi, bir hamaset destanı olan kahramanlıklarla yükselen abideleridir. Sonsuz selam ve saygı onlara!...

KÜFÜR SİGARA ve ÇOCUK

Hüsrev Eidem

Ağır Ceza Mahkemesi Azası

Başlı başına bir alem; kül halinde bir tetkik mevzuu bulunan çocuk; Cemiyetin beka ve inkişafının teminatı olması dolayısıyla onun hal ve istikbalile büyük bir dikkat ve itina ile meşğul ve alakadar olmak, islah ve inkişafını mucip sebep ve amilleri tetkik ve taharri eylemek ve maddi ve manevi varlıkları tehdit eden tehlikeleri bertaraf edebilmek için lüzumlu tedbirleri almağa çalışmak en önde gelen içtimai ve millî vazifelerimizdendir kanaatindeyim.

Ferdin tereddiye uğrayışının esbap ve avamiliğini ne (Ferri) gibi tamamen muhite atfeylemek ve ne de (Lombrozó) gibi ferdin kendisinde yaradılışında aramak doğru olmiyacağına göre çocuğun islahı çarelerini bu iki tezin muhassalasında bulmağa çalışmak şuurlu bir cemiyeti düşündürmeğe değer bir vakadır.

Yazımda bu bakımlardan bilhassa çocuk ana ve babalarının dikkat nazarlarını ve teessürlerini celp etmemesine imkân olmayan iki mühim deritten; daha doğrusu körpe neslin maddiyat ve maneviyatını mütemadiyen hırpalayan ve tırmalayan iki yaradan bahsetmek isterim.

Küfür ve Sigara :

Şüphe yokki ebeveynin; terbiyecilerin ve nihayet cemiyetin zihnini her an kurcalamaktan hali kalmıyan

bu yaralar maalesef müzminleşmiş ve acısı çoğalmış bir halindedir. Bu yarayı belki hepimiz görmekte ve iztirabını hepimiz duymaktayız. Fakat bilinemez nedendir bu yaralarımızın tedavisi çarelerine baş vurmak için bir türlü harekete geçmemekteyiz.

Mahalle aralarında; çarşı ortasında şurada ve burada büyüklelerin bile başlarını hicapla yere iğdirecek bir şekil ve mahiyette en galiz ve yakası açılmadık sövmeleri mini mini ağızlardan, utanarak, üzülmek ve korkarak işitmemiş olanımız küçücük boyuna bakmadan ve nefsine yapmakta olduğu fenalığın derecesini idrak etmeksizin dudacağına sıkıştırdığı kocaman sigarasının dumanını savura savura dolaşırken içimiz sızhyarak görmiyenimiz hemen yok gibidir.

Tütün çocuğun yalnız sıhhat ve taze bünyesi üzerinde tahripkâr bir tesir yapmakla kalmaz, onun karakter ve ahlakını da berbad eder. Bu itiyad çocuğu tütün temin edebilmek için bir çok fedakârlıklara, gayri meşru fiillerin irtikâbına sevk eder ve nihayet cemiyete manen sukut etmiş bir uzuv suçlu bir çocuk kazandırır.

Sövmekte çocuğu ekseri ruhi ve ahlaki delalete götüren en mühim amillerdendir. Umumi meydanlarda, mahalle aralarında, sokak başlarında ve yangın yerlerinde muhtelif oyunlar

oynamakta olan ve muhtelif yaşlarda bulunan çocukların birbirlerine karşı şu veya bu sebep ile yüksek sesle sarfetmiş oldukları müstehcen sözler, söyledikleri şarkılar 3-4 yaşlarındaki yavrular için muvakkat bir müddet zarfında belki hiç bir mana ifade edemez. Fakat zamanla yaş ilerledikçe ve çocuk büyüdükçe bu kelimeler de dimağında canlanmağa ve hisleri üzerinde tazyike başlar. Nihayet çocukların ekserisi bidayeten nisbi bir şuurla bu kelimelerin medlullerini muhtelif şekil ve suretlerle (Hemcins veya mukabil cinslerine karşı) tatbika kalkarlar. İşte bu andan itibaren de hemen hepisinde ruhi inhitat ve binnetice cemiyet için istihfaf edilmeyecek zararlar baş gösterir .

Çocuğu bir (kül) halinde yani iç ve dış bütün muhitile ve tesiri altında kaldığı amiller ve şahıslarla ve nihayet yaradılışının mahiyetile birlikte esashi olarak tatbik edebilmek kaabil ve lazım ise de buna mevzuumuz müsait olmadığından ben sadece bu iki zararlı mikrobu içtimai hayatımızdaki fena rollerini ve husule getirdikleri tahripkâr tesirleri önliyebilmek çarelerini araştırmaya çalışacağım.

Bence bu içtimai ve hayati hastalıkların önüne idarî ve mevzii tedbirlerden ziyade kanuni bir müeyyid ile geçmek mümkün ve elzemdir. Filhakika müstehcen söz ve şarkı söyleyen cezaî ehliyeti haiz bulunanlar haklarında kanuni müeyyideler mevcutsada bu hükümlerin küçüklere ve reşid olmayanların sigara içmelerine de teşmiline kanuni imkân ve mesâğ görülmez.

Halbuki rastgele bir yerde şuna ve buna âmmenin hicabını mucip ve nezahetini ihlal edecek şekilde küfürler savuran; şarkılar söyleyen veya evza ve harekâtta bulunan veyahut emsalini teşvik eder surette dudacağına sigaray

kıstıran küçücük haşarileri zabitanın kolundan tutarak tekerrürü halinde kendilerinden para cezası alınacağı ihtarile veli veya vasisine teslim edebilmeleri nekadar iyi ve faydeli olur.

Sigaranın ve sövmenin çocukların manevi ve maddi varlıkları üzerinde kötü ve zararlı tesirlar yaptığı ve bu tesirlerin önüne geçilmesi icap ettiği prensibi kabul edildiği takdirde şöyle bir kanuni müeyyide vaz olunabilir zannıdayım:

1 — 11 yaşını ikmal etmemiş bulunan küçüklele 11 yaşını doldurup 15 yaşını bitirmeyen ve farik ve mümeyyiz bulunmayanların herkes tarafından kolaylıkla işidilmesi ve görülmesi mümkün olan açık veya kapalı mahallerde umumî adaba münafi veya halkın edeb ve nezahatine tecavüz teşkil edecek veya şarkı söylemeleri veya hayasızca veya çirkin ve ayıp görünen vaz ve hareketlerde bulunmaları yasaktır.

2 — Reşid olmayan küçüklerin umumî kapalı veya açık yerlerde tütün pipo ve nargile kullanmaları memnudur.

3 — Yukarıda yazılı maddeler hılabına hareket edenlerin işbu fiilleri zabita tarafından bir zabıt varakasile tesbit edildikten sonra mahalli zabita amirliğince tekerrürü halidde kendilerinden 1 liradan 20 liraya kadar hafif para cezası alınacağı ihtarile Veli veya Vasisine teslim olunur.

4 — Fiilin tekerrürü halinde belediye reisleri ve belediye teşkilatı olmiyan yerlerde en büyük mülkiye memurları tarafından hüküm olunacak para cezaları tahsili emval kanununa tevfiakan infaz edilir.

5 — Yukarıki maddelere göre verilecek olan cezalar katidir.

6 — İşbu kâpan neşri tarihinden itibaren meridir.

7 — Bu kanunun icrasına dahiliye vekili memurdur.

V A T A N

K. Baykal

Büyük Türk-Hun Hakanı Metenin Hayatından Bir Parça

Metem 24 tûmeden mûrekkep mûkemmel bir ordu hazırladı. Evvelâ kendim üzerine gelen babası Teomanı yendi. Babası, üvey anası ve kardeşini esir etti. (Milattan önce 209)

Tatarlar o zaman çok kuvvetli idiler. Hunlar arasındaki bu karışıklardan istifade ile güzel memleketlerini ve servetlerini ellerine geçirmek istediler. Türklerce çok kıymetli olan at, başka milletlerce pek o kadar ehemmiyetli değildi. Harbe vesile bulmak maksadile tatarlar, Metemeye bir elçi yolladılar. haralarında Mevcut bir atı istediler. Demokrat ilhan Metem kurultayda görüşmeden atı veremezdi. Derhal kurultayın toplanmasını emir etti. İl beylerinden Boy beylerinden. Prenslerden, Kumandanlardan, Tûmen beylerinden Ordu ve Hakanlık teşkilatına girmiş bulunan ne kadar reis varsa hepsini kurultaya çağdı. Atın tatarlara verilmemesi için mûnakaşa edildi. Metem, ne kadar kıymetli olursa olsun kendim malı olan bir at için milletini harbe sevk etmeğe razı olmadı, atını tatarlara vermeye rıza gösterdi. Azaları ikna etti. At tatarlara verildi.

Gururunu artıran tatarlar daha ileri gittiler. Metenin karısını istediler. Yine kurultay toplandı Bunun olamayacağına ısrar ettiler. Metem ayağa kalktı. Şahsi için fedekârlığa razı olduğunu ve milleti harp felâketine sürüklememek için bu

büyük fedekârlığa da razı olduğunu bildirdi, ve beyleri ikna etti.

Tatarlar üçüncü defa yine bir elçi yolladılar. İki ülke arasında Türklerle ait olup işe yarayan bir yerin bulunduğunu ve bunu tatarlara vermelerini teklif ettiler. Metem tekrar kurultayı topladı. vaziyeti bildirdi. Evvelce yapılan büyük fedekârlıkları bilen azalar ekime ve çayıra müsait olmayan bu araziyi vermekte beis görmiyorlardı. Metem tekrar ayağa kalktı " Şimdiye kadar düşman tarafından istenen şeyler hep nefsimem aittir. Bu defa istedikleri nefsimem ait değildir. Bu, atalardan kalan mukaddes vatanın bir parçasıdır, milletin malıdır. Bunda bütün millet te birleşse istedikleri gibi tasarruf edemezler. Tarihin başından sonuna kadar gelmiş ve gelecek olan türkler bu günkü türklerle katılsa bile, vatanın vevlki en kısır, mahsûlsüz arazisinden olsun bir küçük parçasını koparıp düşmanlara veremezler. İstenen arazi benim öz malım değil, atalardan kalma mukaddes bir vatan parçasıdır. Atımı, karımı istediler verdim. Fedekârlığın son haddine varmaktan çekinmedim. Çünkü atım ve karım üzerinde tasarruf edebilirim. Bunları vermekle bu güne kadar harbi tehir ede bildim. Vatanımın bir zerresini bile kimseye veremem. Ne milletim ne benim böyle bir fedakârlığa hakkımız yoktur. Vatan mukaddestir, mukad-

des bir şeyden bir parça koparıp başkasına vermek caiz olamaz. ,

Mete, Bütün Türk diyarını vatani sayıyordu. Onun kudsiyeti, terk edilemeyeceği hakkındaki kanaati yukarda görüldü. Bütün Türk tarihi destanları Türk kahramanlarının vatan hakkındaki menkıbaları ile doludur.

Cihan harbinden sonra vatanımız taksim edilmek istenirken, Erzurumda yapılan kongrede ATATÜRK, Vatan ve millet, milli hakimiyet etrafında lazım gelen beyanatta bulunmuş ve kongre neticesinde prensip mahiyetinde kararlar verilmişti. (1 — Hududu milliyeh dahilinde bulunan ve bilcümle akasama vatan bir küldür, yekdiğerinden infikâk kabul etmez. " Beyanname madde 6. Nizamname madde 3 ün tafsilatı ,,)

Parti programımızın birinci kısmının birinci maddesi (Vatan Türk ulusunun eski ve yüksek tarihi ve topraklarının derinliklerindeki eserlerle bu gün, üstünde yaşadığı, siyasal sınırlarla çevrilmiş kutsal yurdur. Vatan hiç bir bağ ve şart altında ayrılık kabul etmez bir küldür.)

Milli Şef'imiz İsmet İnönü hariciye vekili sıfatile Büyük millet meclisinde 23/8/923 deki beyanatında (... Mütecanis' yeknesak bir vatan, bunun dahilinde harice karşı gayri tabii kuyuttan ve hükümet içinde hükümet ifade eden dahili imtiyazattan müberra bir vaziyet gayri tabii mali mükellefiyetlerden azade bir hal, müdafaa hakkı mutlak, menbaları bol ve serbest bir vatan. Bu vatanın adı Türkiyedir.) der.

Nihayet Büyük Atanın gençliğe hitabesi : İstiklâl mücadelemizde bu esas fikirler uğrunda milletin her ferdinin malı ve canı ile yaptığı fedakârlıklar destanlarımızı doldurur.

Vatan, bu günkü sınırlarımız içinde dağıyla, taşile, ölülerimiz ve dirilerimizle, ecdadımız ve ahfadımızla bir küldür. Milattan beş bin yıl ev-

velden beri, yurdumuzun ilk sakinleri olan ecdadımız etilerden bize kadar yedi bin yıl zarfında öz malımız olan yurdumuzu ara sıra tecavüz edenler oldu. Fakat her devirde sakinler ecdadımız olmuştur. Mütecavizlere karşı varlığını korumak için canını feda eden , hesapsız Türk kahramanı kanı bu yurdun iliginde doludur. Toprağımızın her zerresi bir Türk kanı damlasını taşır. Toprağımız yalnız toprak değil Atalarımızın mukaddes bir metfenidir. Her mukaddes gibi o da ancak onu tanyanlar, onda neslinden bir parça, kendinde ondan bir zerre bulunduğunu bilen ve ona kanı olanlar tarafından sayılır ve sevilir

Hayat menbamız da yine vatanimizdir. Çiftçi vatanimin bir parçası olan tarlasından, madenci onun içinden, fabrikacı, işçi, sanatkâr hep toprağımızdan faydalanır ve yaşar. Hayat vatanimiza bağlı. Vatanimiz doğup büyüdüğümüz kasaba değil, bütün Türkiyedir. Bu gün yalnız doğduğumuz kasabanın vatan olduğu iddia edilemez. Yalnız orasını müdafaa etmeğe çalışmak imkânsızdır. Düşman kuvvetine yalnız kasaba sakinleri karşı koyamaz. Bütün vatandaşlar büyük bir kuvvet olur.

Müşterek ve birlik müdafaa budur. O halde vatanimiz bu büyük kuvvetin bulunduğu, en büyük kutsal varlık olan milletin yaşadığı toprağın her parçasıdır. Türkiye Cumhuriyetinin sınırları içindeki yer bu gün hepimizin ana vatanıdır. Doğup büyüdüğümüz köy veya kasaba maddi ve manevi hayatımızın nasıl menbai ise onun dahil bulunduğu büyük parça da o derecede hayat ve mukaddesat menbamızdır. İstisnasız olarak vatanimizin her zeresini bir derecede sever imar ve tarakkisi için olduğu kadar korunması için de çalışır, canımızı, uğrunda vermekten hiç çekilmeyiz. En kutsal vazifemiz budur.

KIRIK VE ÇIKIKLARIN SOSYAL BAKIMDAN EHEMMİYETİ

Halit Ziya Konuralp

Operatör Doçent

Son asrın endüstriyel sahada gösterdiği büyük terakkiler mühim arızaların, ağır kazaların artmasına ve dolayisile hekimlerin bu bakımdan daha ziyade meşgul olmalarına sebebiyet vermiştir.

Bir kemiğin çatlaması yekdiğerinden uzaklaşmış iki veya daha ziyade parçalara ayrılması, veyahut deriyi delerek uçları dışarıya çıkacak şekilde kırılması neticesi husule gelen malûliyetleri göz önüne koyarak sosyal bakımdan bunların ehemmiyetini kayıt ve tedavileri için yapılacak tedbirleri hulasa etmek istiyorum .

Bu günün siyasetinde her millet kendi nüfusunu sağlam ve varimli bulunması ile öğrenmekte ve enternasyonal mevkiini bu kuvvete istinat ettirmektedir. Binaenaleyh üzerinde tevakuf ederek tafsil edeceğim "Kırık ve çıkıklar", yalnız ilmi değil, ayıti zamanda sosyal kıymeti haiz bulunan ehemmiyetli bir mücadele mevzuu ve bir memleket meselesidir. Bilhassa genç

zümreyi ekseriya ağır bir surette muattal bırakan bu kabil arızalarına yalnız spor müsabakalarında değil, günlük fabrika meselelerinin mutad vergileri olarak ta şahidi bulunmaktayız. Cumhuriyet devrinin memleketimizde yeni yeni tesis ve peyderpey açtığı fabrikalar, bizde de endüstriyel kazaları çoğaltmış bulunmaktadır. işçi sınıfının en çok kazaya maruz kısmı el ve parmaklarıdır. Eabrika istatistiklerine bakacak olursak bu nisbetin yarıdan daha yüksek olduğunu görürüz. Zlin'deki meşhur ayakkabı fabrikasının 1932 senesi istatistikinde el kazalarının umum kaza miktarına nazaran nispeti yüzde 62 dir. Çekolovakyada bir sene zarfında sigorta şirketleri tarafından el kazaları sebeble 244,502,804 kuron ödenmiştir. Binaenaleyh bu yüksek nisbetin ifade ettiği manayı tetkik edecek olursak kazaların işçi için ehemmiyetli ve hayati bir mevzu olduğunu anlarız. Hele meseleyi kolun kesilmesine kadar götüren parmakların basit sıyrık, bere ve eziklerini hiç ihmal etmemek

lazımdır. Bunlar ekseriya bir kırık ile müsterek bulunurlar.

Ayağı kırılan genç bir sporcumun , eli kırılan kıymetli bir işçinin iş ve faaliyetine avdet edebilmesi için ihtimamlı bir tedavi ve bakıma ne kadar ihtiyaçları olduğunu izaha lüzum görmem. Bir kol çıktığı, hatta daha basit olarak bir parmak çıktığı zamanında tedavi edilmeyecek olursa o şahıs daimi surette malûl kahr. Bir kırık için de hiç şüphesiz aynı tarzda düşünebiliriz. O halde genç bir sporcu, bir işçiyi, yani yarımın fedakâr askeri olacak kıymetli bir elemanı bu şekilde ya silahsız ve ya daimi çürük sınıfa nakletmek mecburiyetinde kalırız. Memleketimizdeki zengin fabrikaları ve spor hareketlerini göz önüne getirecek olursak bu arızaların ve tevlidi muhtemel maluliyetlerin miktarı ehemmiyetli bir yokün tutar.

Burada kırıkçı ve çıkıkçı ismi altında mahallede kömürçülük eden veya sair hizmetlerle hayatını kazanan mutatabbileri bilhassa zikretmek isterim.

İhtiyarlarımızın eski devirlerin kanaati " Doktor kırık ve çıkıktan anlamaz " idi. Bu düşünce ile her kırık ve çıkık vak'asına mahallenin bir komşusu tarafından bir kırıkçı tarif edilir. Hastaya çağrılan bu cahil adam ki-

rılan bacak veya kolu bir takım yağlarla oğar, bükür, kırık kemiklerin yekdiğerine sürtünmesinden mütevellit ve bizim (Crepitation) dediğimiz kıtırtıları husule getirerek hastanın canını yakar muhitini de kırığı yerine koyduğuna inandırır. hiç dokunulmadan dahi iyi olabilecek basit vakayide tabiatile şifayap olan hasta bunların meddahu olup giderdi Avrupa'da dahi görülen bu kabil kırıkçılar bizim memleketimizde de uzun devirler yaşamışlar ve ve nihayet Cumhuriyet devrinin kanunlarıyla mücadele edemiyerek birer birer sahnedan çekilmişlerdir. Çünkü her vakaya çekinmeden müdahale eden bu müteabbimler hastaya en basiti ya bir topallık veya bir çolakklık hediye bırakmışlardır.

Tarihe bakacak olursak çıkık tedavisi beşeriyetin pek eski devirlerinde bile ehemmiyetle Karşılanmıştır. Kırıklar İsa'dan 2000 sene evvel tedavi edilmiş Mısırlılar devrinde metodlu bir san'at halinde yaşamış ve nihayet spora büyük bir kıymet vermiş bulunan Atinalılarla İspartalılarda kırık ve çıkık tedavisi için bilhassa askeri hekimler yetiştirilmiş , Hipokrat ise kırık tedavisinde ustulur tarif etmiştir. Orta asırda arabalar bu bahis üzerine ehemmiyetli tetkik ve tecrübeler yapmışlar, kırık tedavilerini makul bir usul halinde tasnif etmişler

ve bugünkü alçı tatbikatına bir başlangıç teşkil eden katı sar-gılar kullanmışlardır.

O halde pek eski devirlerde bile muayyen ve metodik usul-lerle tedavi edilen kırık ve çıkıkların bu gün daha tecrubeli bilgilere dayandığını öğrenmekle müstarih bulunmaktayız.

Kırık ve çıkık bir kaza esnasında ani olarak husule gelir. Tedavisi de derhal yapılmalıdır. Binaenaleyh mecruhun hemen bir mütehassis hekime nakli lazımdır. Mütehassis hekim bulunmuyorsa her halde ilk mü-davatını bir hekim yapmalıdır. Kırıkların düzeltilmesi ne kadar mühim ise bir çıkığın da yerine konmasında kabil olduğu kadar acele etmek muvaffakiyet bakımından mecburidir. Bir kırık ve ya çıkık eskidikçe tedaviside güçleşir. Geçen bu zaman uzunca bir müddet olursa tedavi inkâm da azalır. O halde genç ve yaşlı her vatandaş böyle bir kazazedeyi en kısa bir zamanda hastaneye sevk etmeğe borçlu olduğunu bil-melidir. Bir kelime ile hülasa ede-cek olursak kırık ve çıkık vak'aları sıhhi imdat vasıtaları ile nakledil-me-lidir. Eğer bunlar da bir yara hu-sule gelmiş kemikler dışarı çıkmış bulunuyorsa bu acelelik daha seri olmalıdır. Çünkü bunlarda ilâveten bir ameliyata ihtiyaç vardır. Kırık ve çıkıkları teşhis ve tedavi bakı-mından kontrol eden en kıymetli

vasita olarak elimizde röntgen var-dır.

Bazan bununla da teşhisinde mütereddit kılman vak'afar olur. Bu sebepten röntgen muayenelerin-de muhtelif resimler alarak tetkik etmek mecburiyetinde kalır ve bu usulü her zaman tatbik ederiz.

ARZU

*Ruhumun bahçesinde çiçekler kumıldanmak,
Dallarda gezen kuşlar kızgın güneşle yanmak
Sular, sabah olurken gerinmek arzu eder.*

*Nasıl güneş doğmadan etraf aydınlanmazsa,
Nasıl kalp, ayrılığı hissetmeden yanmazsa
İşte ruh da, saadet için arzuyu bekler.*

Celâl Güvenç

YER SARSILIRKEN

1

Ernst Erich Notth

Pedro ve Juan ilk sarsıntıda umumi ceza evinin koridorunu boydan boya geçerken ellerinde ağır, bakır tencereyi sürüklüyorlardı.

İlk sarsıntı; kalın duvarları ve demir basamakları, Merdiven kenarlarını yıkıp çarpıntının ve ayaklarının altındaki yer kaygın bir satıh gibi yokoluvermişti. Bu sarsıntı, bizi; hepimizi öldürecek diye pedro mırıldandı. Gardiyanın sert sert avaga kalk emri kulaklarında çinliyordu. Bu ses bilhassa mütereditti.

Pedro bu felâketin doğruluğu ve kendisi için müsait telakki ettiği iyi ve mesut talihten istifade etmeğe hazırlanıyor. Şunu da eyi biliyoruzki eğer gecikirse ya ölecek yahut tekrar uzun ve elim mahpusiyet hayatına devam edecekti.

Gardiyan korkudan sap sarı kesilmiş, gözleri fırlamış bir halde ve acayıp tuhaf hareketlerle manasız bir şeyle palaskasile ovnuyordu. Tabancasını çektii dur! yahut ?

Diye emir verdi Pedro sıçramak için çömelmişti. Kurtuluşu ile kendi arasına engel olan bu adamın öldürmek isteyen bir hisle bir kaç saniye mütereddit gardiyanın yüzüne baktı, Keskin ve sert bir sesle (anahtarları) ver dedi. Gardiyan silahını omuzluyarak nişan

alırken Pedro bir şimşek gibi onun üzerine atıldı. Silâh yere düştü, patliyan mermi ısıkl çalarak tavanı deldi. İki gayri müsavi hasım arasında cereyan eden mücadele kısa sürdü. Pedro rakibinin gırtlığını yakalayıp sıkmağa başlayınca kendisini hapishaneye atan asıl sebep; karısı gözünün önüne geldi. On sene önce; yine tıpkı bu seferki gibi böylece karısının gırtlığına keskin kalın, ağır, kuvvetli bir kıskaç gibi sınıksı yapılmış şimdi tekrar etmek istediği hareketi yapmıştı. Karısına ait olan bu hatırayı unutmaya çalıştı ve sükunetini tekrar elde etti ve işini bitirdi.

Soğuk kanlılıkla kaçmak imkânlarını tasarladı. Öldürdüğü gardiyanın elbisesini soyup çıkardı ve onu kendi elbisesine örttü. Sonra boğuşurken uzağa yuvarlanmış olan gardiyanın kasketini de alıp başına geçirdi. Anahtarlar kömesini ve tabancayı eline aldı, kendisini böylece techiz ettikten sonra; yere çömelmiş ve dehşetten mefluç bu korkunç sahneye şahit olmuş Juana kuvvetli bir tekme indirdi! Hey deli çılgin kaçalım, diye gırtlığının bütün kuvveti bağırdı. (1)

Yer sarsıntısının doğruduğu bozgun sebebile kurtuluşa kavuştuğuna emindi. Eğer gardiyan elbisesini giymiş olduğu halde kendisini tanıyarak kaçmasına

(1) Bu hikâye son senelerde Almanya'da çok muvaffak olmuş bir romanenin eserinden Fransızca ya ve bu lisandan da Türkçeye tercüme edilmiştir.

mani olurlarsa her engeli bertaraf etmeğe azmetmişti.

İkinci ve daha kuvvetli bir sarsıntı onu yere yuvarladı ve korkunç bir çattırdı işitildi. Çok yakındaki duvarlar çökmüş ve cezaevinin bir yanı tamamiyle yıkılmıştı. Ölülerin ve yaralıların iniltileri acıklı bir şekilde göze yükseliyordu. Bundan diğer tarafa Pedronun bölüğünde tıklı hapislerin öfkeli ve açınız bağırmaları her yanı sarıyordu. Kendini toplayıp kalkan Pedro hücrelerin kapılarını açarak cezaevinin umumi koridoru boyunca bütün hızıyla koşmağa başladı. Mevkuflar iki tarafa sallanarak çıkıyorlardı. Pedro tarafından açılmış son hücrede bir genç adam gizleniyor elinde bir dua kitabı manasız dualar mırıldanıyordu. Dışarı diye Pedro emretti. O hala yerinde duruyordu. Pedro omuzlarını sallayarak gayip edecek zamanı olmadığı için onu terk etmeyi kararlaştırdı.

Başından nihayetine atılcasına hızla inerek küçük bir mahpus gurubun toplanmış olduğu büyük kapının yanına vardı. Bitkin bir şiddetle kilitli ağır kapıyı sarsmağa başladı. Yıkılmış taraftan, uzaklaşmış gardiyanlar ve öfkeden çıldırılmış mevkuflar hapisaneyi derhal terk etmişlerdi. Fakat büyük demir kapıyı kilitlemek için hiç şüphesiz zaman bulmuşlardı. Çünkü Pedronun anahtarlarından hiç biri yaptığı tecrübe neticesinde işe yaramıyordu. Nihayet kuvvetleri artan bir öfke ve ölüm korkusile artan bir cesaretle maniayı yemek için son bir gayretle birleşmişler ve ağır kapı bu tazyika dayanamayarak kol demirinden kopmak suretile açılmıştı. Bunun üzerine mahpuslar kitlesi açık havaya ve serbestiye doğru çılgınca ve hızla birbirlerini takip ettiler. Pedro (her kes kapıya) diye bağırdı. Fakat insiyak Pedroya yolu gösteri-

yordu. Bir gemiye binmek için bozgunun kısa bir kaç saniyesinden istifade etmek lazımdı. Gemiye bindikten sonra tam serbestiye kendisini atmak için iki gün lazımdı. Pedrö vahşi bir hızla koşan arkadaşlarına baktı ve olduğu yerde bir saniye kaldı. Şehir üzerinde duman ve ateş sütunları yükselmekte olduğu görünüyordu. Felaketin korkunç dehşeti eyiden eyiye anlaşılıyordu. Yıkılmış sokaklar arasında kara ve karanlık ters çevrilmiş yüz üstü yatırılmış cesetleri görüyor ve her şey kendisini bir tek gayeye serbestiye varmağa; şiddetli ve ruhî bir tazyikle itiyordu. Acı tebessümle gülümsedi ve ayakları altındaki "Kao,, Su kollarına Faşistvari kaldırarak alaylı bir eda ile selamladı. Pedro bacaklarının bütün kuvvetile koşmağa başladı bir az sonra tahammül edemeyeceği mütemadi titremeden dolayı yürüyüşünün yavaşladığını anladı.

Mahpus kaldığı o, uzun, çok uzun acı ve ağır tükenmeyen seneler bütün ömrünü tüketmişti. Artık koşmak itiyadını kayıp etmiş, tık nefes olmuştu. Teneffüs ederken acayıp korkunç hırıltılı bir ses çıkıyor, bacakları sırtı şiddetli dayanılmaz sızılarla ağrıyordu. Ömrünün bu on yılı, ömrünün baharı, en gençlik yılları kendisinden çalınmıştı. Pedro; atil kapalı başının üstü semadan ve ayaklarının altında gezip dolaştığı güverteden mahrum gemisiz, kulakları deniz rüzgârının ıslığını işitmiyen hayatını kendisi yaratmıştı.

Gençliğinden beri gemici idi. Su, fırtına, güneş, sema mücadele, tehlike oh.... Bunlar. Bu güç, Güzel şeyler.... Onları ne çok istiyor, ne çok seviyor, on yıl, tam on yıl kendisi için elzem olan bu hâyati unsurlar acı bir surette kendisinden esirgenmişti. On sene hücre hapsi eski gemiciler

“ Bir denizci evlenmemelidir ,, diye kendisine öğüt vermişlerdi. Eger bunu dinleseydi ; fakat.....

Mercedesi seviyordu. Onun gül memelerini hatırlıyordu , son ayrılışında göz yaşları sahte kolları arasında onu sıkarak kucaklaması ona alaha ismarladık derken ümitsizliği sahtemi idi? Sonra Geminin batışı dalgalar içinde on saat bir kaç hafta önce beklenmedik erken avdeti limanda karaya ayak basar basmaz doğru Mercedes kolları arasına girmek onu sıkamak için sabırsızlanıyor ve acele ediyordu. İşte senin için kurtuldum ve daha sonra vücuduna bıçak batırılmış bir adam bu kolay bir işti... Bu meseleyi halledecekti , fakat Mercedesin yalnız ceza korkusu değil sevdiğinin ölümü karşısında duyacağı keder kendisine dehşet vermişti.

Gırtlığına yapışarak boğduğu adamın son sözleri “ alçak katil ,, diye bağırarak oldu . Bunun üzerine kendisini Polise teslim etti. Bu tam bir ahmaklıktı. Bir dakika eksiği olmayan, on yıl geri kalan hayatını hapiste geçirmesi lazımdı. Mazisi ve hatıralarile baş başa o kadar yürümüşki.... Dalgın ilerliyor ve serbest olmak fikri kendisine büyük bir memnuniyet veriyordu. İşte ana cadde Pedro güçlükle ilerliyordu yaşayanları ölüleri çiniyerek terk edilmişleri yaralıların istirahatlarına aldırış etmeksizin manasız seslerle konuşanların gürültüsüne kulak tıkayarak bu vaveylanın içine karışmış , Limana doğru alabildiğine koşuyordu. Bir çok evler çökmüştü. Her yerde ateş ve duman vardı. Çocuklar gayri meşru felaketin dehşetini seyir ediyorlardı. Kimisi köşelerle sinmiş ağlıyor, annelerini çağırıyorlardı. Bu kadınlar , yavrusunu kayıp etmiş anneler yıkıntı arasında dolaşıyordu. Kayıp olduktan sonra bir mucize tesirile bir kısım insanlar kurtuluyor

ve bir araya nereden nasıl geldikleri belli olmayarak toplanıyorlardı. Bu arada her kes biri birinden istimdat için biri birlerine sokuluyorlar. ve selamet sahilini arıyorlardı. Bir çok insanlar yine tesadüfün yığıdığı eşya arasında ve içinde altında manasız şeyler düşünüyorlar ve bu kalabalığın arasında inliyorlardı. Daha ötede bir kadın bir kuş kafesini kucaklamağa ve elinde taşımağa çalışıyordu. Şurada bir adam bir yemek masasına çivili gibi yapıpış kalmıştı. Mahpuslar birden bire dışarı fırlamışlardı. Bu hareket şaşkın halk arasında yeniden kargaşalıklar husule getirdi. Mahpuslar , mahpuslar serbesttir. diye sesler işitiliyordu. cezaevinden kaçanlar yolu kapatıyor çizgili gömleklerinin sırtında basılı numaralarla onları çok kolay tanımak mümkün oluyordu. Bunlar daha çabuk ilerlemek için her yere her yana tos vuruyorlar ve her kesini omuzlayarak dehşet saçıyorlardı. Çıplak ve sefil yaşamaktansa, hiç şüphesiz kurtulmak daha iyidi. Yalnız bir kaç sefil gayri meşru felaketini unutmamış ayakta kalmış tek tük evlere, mağazalara dalıyorlar. onları yağma ediyorlardı; Muntazam bir şekilde yaralıların ve ölülerin ceplerini bir ölü soyucunun ruhi haletile karıştırıp arıyorlardı. Ve böylece kurtuluş dakikalarını israf ediyorlardı. Pedro sefil ve alçak ruhuna rağmen yolu üstünde rastladığı biçarelere zavallılara heyecanlı ümitsiz kitle için kendi içinde bir acıma duymakla beraber limana varmak için ana caddeye çıkmağa karar verdi. Evet, limana gemiye daha sonra en son gaye kurtuluşa...

Bu üç kelime bütün fikirlerini ve acılarını teksif ediyordu yan sokaka saptı, dolaşık yol kendisini daha çabuk yürümeğe mecbur etti. Acele ederek kurtuluşa koşmağa başladı .

MUŞ'TA KIŞ

981 Fikri Karagüzel

Muşta kışın yaklaştığı ardi arası kesilmiyen yağmurlardan anlaşılır.

Önce, gök kalın bulutlarla, dağlar sislerle kapanır. çok geçmeden keskin bir soğuk başlar. O vakit her keste bir telaş görülür. Kışa ait ihtiyaçlarını henüz tamamlamamış olanlar daha fazla acele etmek zâuretini duyarlar

Az sonra kar düşer. Civardaki dağlar ve arızasız bir surette uzayıp giden Muş ovası bembeyaz olur.

Şehre adeta bir sessizlik çöker. Çarşı içinde bekleyen arabalar, hayvanlar mermerden yapılmış büyük heykelleri andırır. Gelen geçen yolcuların elleri yüzleri kızarmıştır. Hepisi bir an evvel sıcak bir yere girmek için aceleyle yürürler .

Fakirler, omuzlarını kaldıra kaldıra ısınacak bir ateş ararlar. Kasabaya gelen köylülerin ayaklarındaki çarıklar karla dolmuştur.

Sırtlarında bezden bir gömlek ve bir keçi postu vardır. Üç saatlik mesafeden getirdikleri çalı çırpıyı satıncaya kadar soğuktan çatlamış ve kızarmış ellerini oğuşturarak beklerler. Bir taraftanda her kes evinin damında biriken karları temizler sokağa atar.

Kışın şiddetine rağmen iş güç sa-

hipleri işlerinin başındadırlar. Muştan avcılar da vardır. Onlar tilki ve tavşan avına giderler. Fakat, bilhassa geceler çok eğlenceli geçer. Yemekten sonra sobanın başında toplanılır. Gazeteler romanlar ve hikayeler okunur. Bir çok şeyler anlatılır. Günlük işlere dair konuşulur. Tath masallar söylenir. Oyunlar oynanır

Eski tandır alemleri şimdi sobaların karşısında yapılmaktadır. Bugün Muştta hiç bir evde tandır kalmamıştır. Tandırın sıhhat için ne kadar zararlı olduğunu her kes anlamıştır. Hatta köylerde bile tandır yoktur, ocakları vardır. Ocak başı alemleri de ayrı bir zevktir.

Velhâsıl Muştta kış mevsiminin en tath zamanı gece toplantılarında geçirilen saatlerdir.

Müdafaa Ekonomisi

İsmail Husrev tövkin, Ankara 1940, İkbal kitapevi Kitabın Halkevi kütüphanemizdeki Numarası (B. 1190) kitap 92 sahifedir.

İsmet İnönünün Ekonomide devletçi siyaselimizi gösteren kıymetli bir sözü: Kadro mecmuası sene 1933 — Sayı 22 den alınarak,) Şevket Süreyyanın (Ordu ve millet) yazısı ve müellifin bir (ilk söz) ü ilk sözde birinci büyük harpten ikinci büyük harbe kadar geçen zaman zarfındaki mücadeleler sıralanıyor. Bu devrede elde edilen tecrübe Ekonomik hayatın Askerî ve siyasi sahadakiler kadar ehemmiyetli olduğu tebarüz ettiriliyor. Eserin mevzuu ve hedefi budur. Bahisler şu sıraya göre tertip edilmiş :

İsmet İnönünün, Ordumuzun vaziyetini gösteren kıymetli bir sözünden sonra top yekûn harp: Milletın top yekûn talim ve terbiyesi, millet maneviyatının Top yekûn sevk ve idaresi, sulh ve harp zamanında Ekonominin Top yekûn sevk ve idaresi hakkında mücmel malûmat. Müdafaa Ekonomisi mefhumu (İsmet İnönünün diğer bir sözile bağlar) Ekonomi bakımdan memleketin harp ve sulh kuvveti. Müdafaa ekonomisi teşkilatı Problemleri: Siyasi, İktisadi, Teknik Askerî kontroller' Devletleştirilme. Bazı memleketlerde müdafaa Ekonomisi teşkilatı: Birleşik Cumhuriyetler, İngiltere Fransa, İtalya.

Kitapta Ekonominin harp zamanında

tanzim ve idaresi için daha sulh zamanında başlayarak tedbir alınması memleketin hayatı ve istiklalı bakımından ne derece ehemmiyetli olduğu güzelce tebarüz ettiriliyor. Devletlerin yaptıkları teşkilat hakkında güzel örnekler veriliyor. Milletın hükümetle beraber yapacağı işleri gösteren misallerden biri: İtalyada.

(. . . Sahife 87, Askerlik hizmeti dışındadır. Harp disiplinine tabidir. 8/ Mayıs /931 Tarihli (Harp disiplini) kanunu, bütün tabaaya, büyük hükmü şahsiyetlere, tıpkı ordudaki muhazirler gibi milli müdafaada mükellefiyetler tahmil etmiştir ki bunların başlıcaları şunlardır:

1 — Millet fertleri bütün maddi ve manevi faaliyetlerini seferberlik emrine tahsis edecektir. 2 — Para sarfiyatı ve emtia istihlakı azaltılacaktır.

3 — Yurt müdafaasına zarar verilecek işler terk edilecektir. 4 — Kayıtsız ve şartsız itaat...

Kitap memleket müdafaasının ehemmiyetini, buna bağlı bütün işlerin mahiyet ve şeklini güzelce izah ediyor. Her vatandaşın okuması lazımdır.

Kâzım Baykal

DERGİLER ARASINDA

Halkevlerinin içtimai rolü: M. Fuat Köprülü

Ülkü Sayı 84

İçtimai tekâmül derecesi yükselmiş cemiyetlerdeki zümreleşme ve sınıflaşma hareketlerinden bahsettikten sonra, Fuat köprülü bizdeki “Yüksek sınıf, yani okumuşlar sınıfının, maddî ve manevî kültür bakımından, geniş halk tabakalarından temamilen ayrılmış, onlarla temasını çoktan beri kayıp etmiş; „ olduğuna işaret ediyor. “Garpten körü körüne taklit ettiğimiz bir çok içtimai müesseselerin Halk tabakalarına nüfuz edemiyerek sathında iğreti „ kalmıştır. Bu günkü Türk cemiyeti bu gayri tabii vaziyetin ızdırabını çekmektedir. Cumhuriyet Halk Partisi siyasi sahada bu vaziyeti tabiileştirmek ve bütün halk tabakalarından kuvvet alarak milli tesanüdü tam manasile temin etmek için kurulmuştur. Onun en büyük kültür organı olan Halkevleri ve Halkodaları da milli kültür sahasında aynı gayeye ulaşmak isteyen bir içtimai müessesedir. Biz ancak bu vasita ile, münevver tabakanın bütün halk tabakaları ile ve milli kültürlerle temasını temin edebileceğiz. Bunun içindir ki Halkevleri milli bünyemizin müşterek bir ruh, müşterek bir karektere malik olmasını temin edecek en büyük milli müessesemizdir.

N. Ö.

Halkevlerinin çalışma prensibi --- Ülkü Sayı 84

Bu yazı Halkevleri yüksek danışma komitasınca Halkevlerinin muhtelif çalışma mevzuları üzerinde hazırlanmış olan raporun umumî mütalayı ihtiva eden kısımdan alınmıştır. Millî Şef: “ Halkevlerinde millî ve içtimai hayatın temelleri bilgi suretinde, tedris suretinde, konuşma suretinde mütemadiyen kurulmalıdır, bunu iltizam ediyoruz. “ C. H. Partisinin Halkevleri vasitasile memleket içinde takip ettiği kültür politikası bu vasita ile ilim ve fenni, güzel sanatları yaymak bu memleketin siyaseti, İktisadiyatı hakkında en yeni, en doğru malumatı, ortaya dökmektedir. “ buyurarak Halkevlerinin vazifesini vezir hatlarla hulasa etmişlerdir. Millî hayatın temelleri ancak medeni ve teknik ihtiyaçlarla yoğurulmuş hars malzemesine istinat edebilir. Milliyetçi halkçı Türk inkılapları bu zihniyetle doğmuş ve inkişaf etmiştir. Bu zihniyetin eserleri şu iki şekilde tecelli etti:

1 — Türk içtimai muhitini iskolastik medeniyetin bütün tesirelerinden temizlemek.

2 — Yeni bir Medeniyete susamış olan türk içtimai muhitine Avrupa medeniyetinin saiy, tefekkür metodlarını, tekniklerini samimiyetle getirmek ve bunların yeni türk cemiyetini yaratmasına meydan bırakmak, En geniş manada Halk terbiyesine dayanan bu işi Halkevleri ve Halkodaları üzerlerine almış bulunuyor.

N. Ö.

Dünyamız üzerine yayılmış olan insan zümreleri birbirine benzemiyen esaslı karakterlere ayrılmış grupların varlığını göstermektedirler. Bu varlıklara ırk adı verilir. Her insan ırkının kendisine has bedeni evsafi, Markolojik karakterleri ana ve babalardan çocuklara veraseti taşıyan jenlerle veraset kanunlarına tabi olarak intikal etmektedir. Bu suretle ırklar bir çok tesalüplere rağmen organik ve biyolojik birer realite olarak baki kalırlar. Fakat insanlar tarihin muayyen bir devrinden itibaren kavim ve millet adını verdikleri ırkı zümrelerden çok daha karışık topluluklar da vücuda getirmişlerdir. Bu toplulukları vücuda getiren insan unsurları aynı ve tek bir ırktan ibaret değildir. Milletin teşekkülünde ırk bir malzeme, bir temel taşıdır. Fakat bu temele dayanarak meydana çıkan bina bambaşka bir realite olup Dil, Tarih ve unumiyetle kültürden yapılmıştır. Millet, İrk gibi veraset bakımından bir ataleti değil; her an ve her zaman verasetin bigane kaldığı insanın tarihi ve kültürel kazançlarını, kendisini teşkil eden efradına terbiye, ilim, sanat, felsefe, edebiyat, tarih vasıtasile vermek, aşlamak gibi muntazam bir cehd savaşı sayesinde mevcut olan ve baki kala bilen dinamik bir realitedir.

N. Ö.

Kâzım namî makalesinde Ziya Gökalpın kızıl elmasının mevzuunu anlattıktan ve bir çok misralarını tekrarladıktan sonra milli zaferin bizi kızıl elmayı kurmak için İsviçreye geçmekten kurtardığını söyleyerek şöyle devam ediyor. "Şimdi biz bu vatan içinde Halkevlerini, bir kızıl elma haline getireceğiz ve milli vicdanımızın ilim, felsefe ve sanat yolunda oralardan gelişmesine çalışacağız. Bundan sonra muharrir Halkevlerine münevverlerin gelmediğinden şikâyet ediyor; ve sözlerini şöyle bitiriyor. "Münevverlerimiz, neye kâfi derecede bunlara alaka göstermiyor? Onlar ne istiyorlar? Bu kadar çok egoist olmak Türk münevverine yakışır bir halmidir? Halkevleri, elbette eğlence yerleri değildir; bununla beraber oralarda en salin, en temiz ruhi eğlenceler de vardır. Halkevleri, hür Türk yurdunda hür Türk milleti için gerçekten birer "kızıl elma., yaratacak yerlerdir. Türk gençleri! siz bunlara koşunuz ve elmaya kavuşmanın yollarını arayınız.

N. Ö.

Spor Şubesinin 940 Yılı Çalışma Programı

1 — Diyarbakırda mevcut Ay ve yıldız kulüpleri arasında her sene yapıldığı gibi bu yıl da Futbol teşvik müsabakaları açmak.

2 — Memlekette taammüm etmiş olan Voleybol ve basketbol için Halk-evi bahçesinde ve münasip görülecek bir yerde saha yapıp teşvik müsabakaları tertip etmek.

3 — Memlekette rağbet görmeğe başlıyan tenis, bisiklet ve atletizm müsabakaları tertip ederek mükâfatlar vermek suretile bu sporların canlanmasına çalışmak.

4 — Köycülük Komitasile istişarede bulunarak köylerde sporun yayılması için mütahassıs gençleri köylere göndererek muhitimizde köylü sporu olan atletizm, gülle ve biniciliği teşvik etmek ve Diyarbakırda bir köylü Spor Bayramı yapmak.

5 — Civar şehir gençleriyle spor temasları temin etmek.

Agâh Arman

Halk Dershaneleri ve Kurslar

1 — Halkevinin iki odasından istifade edilmek şartile Halktan arzu edenlere yabancı dillerden Fransızca ve İn-

gilizce kursları açılacaktır.

2 — Gerek Lisede ve gerekse orta ve ilk okullardan ikmale kalanları sınavla hazırlamak üzere ikmale bırakılan derslerin öğretmenlerinden istifade edilmek şartile ayrıca birer kurs açılacaktır.

3 — Merkez okulları binalarından faydalanmak şartile halktan türkçe okuyup yazma bilmiyenlere Türkçe okuyup yazma öğretilmek için ikinci teşrinden itibaren başlamak ve Şubat sonunda hitama ermek üzere Türkçe okuyup yazma kursları açılacaktır.

4 — Okul ve eğitimden istifade etmek şartile köylülerden türkçe okuyup yazma bilmeyenler için Türkçe okuyup yazma kursları açılacaktır.

İbrahim Halil Özkaya

Kütüphane ve Yayın

1 — Kütüphanede mevcut eski kitaplar tasnif edilecektir.

2 — Yer tedarik edilince hemen bir çocuk kütüphanesi yapılacaktır.

3 — Diyarbakırın yetiştirdiği bilgiler ve mütefekkirlerin tam seri halinde eserleriyle yine bunlar hakkında yazılmış

muhtelif eserlerin teminine çalışılması ve alınması.

4 — Ciltsiz kitapların ciltlenmesine devam olunacaktır.

5 — Kitap adedi her an artmaktadır Kâfi miktarda cemekân ve dolap yaptırılacaktır.

6 — Köy okuma odaları ve köy ki-

tap dolaplarının muhteviyatı artırılacak ve zenginleştirilecektir.

7 — Her altı ay sonunda bir kitap sergisi yapılacaktır

11 — Kütüphanemizin bibliyografyası hazırlanıp bastırılacaktır.

Faîk İnanç

G Ü N L E R

*Bahar seli gibi geçen şu günler.
Doluyor mazinin geniş koynuna.
Şafaklar, alevden saçını örer,
Akşamlar sarılır pembe boynuna*

* *

*Bazan ellerinde solgun bir demet.
Gözünde neş'esiz renklerle gelir.
Bazan da beklerim sonra, nihayet
Ufuktan bir güneş gibi yükselir.*

* *

*Günler, bir yolcudur yürür durmadan
En sonra bir karlı dağa ulaşır.
Günler heybesinde daima hicran
Ve gönül başında ak teller taşır.*

Celal Güvenç

HALKEVİ HABERLERİ

Baş Vekilimiz Evimizde

Diyarbakıra tesrif etmiş olan sayın Baş Vekilimiz Dr. Refik Saydam Nisanın son. günü Halkevimize de şeref vermişler, binamızı gezmişler. İdare hey'eti azaları ile de temas ederek her komitanın faaliyeti ile yakından alakadar olmuşlardır.

Bahar bayramı

Halkevimiz Bahar bayramını Mayısın ilk günü Tıllalo köyünde tesit etmiştir. Civar köylerden gelen yüzlerce kişinin bulunduğu bu bayramda güreşler, bir çok spor müsabakaları yapılmış, Bando tarafından parçalar çalınmış ve milli oyunlar oynanarak çok eğlenceli bir gün geçirilmiştir.

Konferanslar

Genel sekreterlik tarafından tertip edilen konferanslardan ikisi Mayıs ayı içinde Halkevimizde verilmiştir. Bunlardan biri Ankara Hukuk Fakültesi profesörlerinden Şevket Bilgişin tarafından "hakkın kuvveti ve kuvvetin hakkı mevzuu üzerinde; diğeri de İstanbul Üniversitesi doçentlerinden Halit Ziya Konuralp tarafından " Kırık ve çıkıkların sosyal bakımdan ehemmiyeti ,, ne dair olup Projeksiyonla bu mevzua aid resimler ve röntgen filmleri de gösterilmiştir.

Hoparlör neşriyatı

Havaların ısınması ve bahçelerde oturanların artması dolayisile Hoparlör neşriyatımız yeniden başlamıştır. Yukarda verildiğini bahs ettiğimiz konferanslar Hoparlörlerle nesredildiği gibi merkez Veterineri Sıtkı tarafından geçen ay, "Hayvanlardan insanlara geçen hastalıklar ve bunlardan korunma,, mevzuu üzerinde dört müshabe yapılmıştır.

Konser

Geçen ay evimizde ar şubesi tarafından verilen konser çok şayan dikkat olmuştur. Konserin Birinci kısmını büyük bir koro teşkil ediyordu. İkinci kısım da Keman ve Mandolin orkestralarının çaldıkları parçalardan mürekkepti. Konserin başında Ar Komitamızın Reisi İhsan Ünal Müzik terbiyesi hakkında söz söylemiştir.

Temsil

Temsil kolumuz geçen ay Himmetin Oğlu piyesini üçüncü defa olarak temsil etmiş yine bin kişilik kalabalık bir seyirci kütlesi bu temsilde hazır bulunmuştur.

Çiçek sergisi

Her sene olduğu gibi bu yıl da Halkevimizde bir çiçek sergisi açılmıştır. Muhitte çiçek zevkini teşvik eden bu sergi her vakitki gibi anaak ile karşılanmıştır.

Resim sergisi

Yeni Halkevi salonunda 25 Mayıs'ta güzel bir resim sergisi açılmıştır. Bir çok amatörlerin iştirak ettiği bu sergide yağlı boya, sulu boya ve kara boya olmak üzere 207 resim teşhir edilmiş ve pek büyük bir alaka uyandırmıştır. Bünden başka sergide lise talebesinin yaptığı dikiş ve el işleri de teşhir edilmiştir.

Aile Toplantısı

Her ay yapılmakta olan aile toplantılarımız bu ay da yapılmış ve çok neşeli olmuştur.

Halkevi bahçesi

Bu yıl Halkevi bahçesinde Ar şubemizin elemanları tarafından her akşam konser verilmektedir.